

ЗОВНІШНІ ДЕРЖАВНІ ЗАПОЗИЧЕННЯ В СТРАТЕГІЇ ФІНАНСОВОЇ СТАБІЛІЗАЦІЇ УКРАЇНИ

©2019 СОФІЄНКО А. П.

УДК 339.72.053.1
JEL: F34; H63; H68

Софієнко А. П. Зовнішні державні запозичення в стратегії фінансової стабілізації України

Метою статті є розробка механізму узгодження зовнішнього державного запозичення та використання таких позик зі стратегією фінансової стабілізації України. Розкрито поняття фінансової стабільності та описано стан фінансової системи України. Досліджено сучасний стан і динаміку державних запозичень. Проаналізовано інституційно-правове забезпечення фінансової стабільності України, а саме, здійснено аналіз: діяльності Ради з фінансової стабільності в частині управління зовнішнім державним боргом; середньострокової стратегії управління державним боргом і стратегії реформування системи управління державними фінансами; інших інституцій і нормативно-правових актів, що регламентують управління зовнішнім державним боргом у процесі фінансової стабілізації економіки України. Проаналізовано динаміку сукупного державного боргу і ВВП України з 2009 по 2019 рр., структуру державного та гарантованого державою боргу за даними Міністерства фінансів України. Досліджено державний і гарантований державою борг України у 2019 р. Доведено, що аналіз структури зовнішнього боргу України дає можливість аналізувати фінансові загрози, з якими Україна стикається в умовах глобальної кризи. Перспективою подальших досліджень у даному напрямі є побудова економетричної моделі, що продемонструє ступінь впливу різних складових фінансової системи держави, зокрема зовнішніх державних запозичень, на фінансову стабільність.

Ключові слова: державний борг, стратегія, кредитування, банківська система, управління, фінансова стабільність.

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2019-6-210-217>

Рис.: 4. **Табл.:** 3. **Бібл.:** 23.

Софієнко Анастасія Петрівна – аспірантка кафедри фінансів, Київський національний університет імені Тараса Шевченка (вул. Володимирська, 60, Київ, 01033, Україна)

E-mail: nastasiafin1990@gmail.com

УДК 339.72.053.1
JEL: F34; H63; H68

Софієнко А. П. Внешние государственные заимствования в стратегии финансовой стабилизации Украины

Целью статьи является разработка механизма согласования внешнего государственного заимствования и использования таких займов со стратегией финансовой стабилизации Украины. Раскрыто понятие финансовой стабильности и описано состояние финансовой системы Украины. Исследованы современное состояние и динамика государственных заимствований. Проанализировано институционально-правовое обеспечение финансовой стабильности Украины, а именно, проведен анализ: деятельности Совета по финансовой стабильности в части управления внешним государственным долгом; среднесрочной стратегии управления государственным долгом и стратегии реформирования системы управления государственными финансами; других институций и нормативно-правовых актов, регламентирующих управление внешним государственным долгом в процессе финансовой стабилизации экономики Украины. Проанализирована динамика совокупного государственного долга и ВВП Украины с 2009 по 2019 гг., структура государственного и гарантированного государством долга по данным Министерства финансов Украины. Исследован государственный и гарантированный государством долг Украины в 2019 г. Доказано, что анализ структуры внешнего долга Украины дает возможность анализировать финансовые угрозы, с которыми Украина сталкивается в условиях глобального кризиса. Перспективой дальнейших исследований в данном направлении является построение эконометрической модели, что продемонстрирует степень влияния различных составляющих финансовой системы государства, в том числе внешних государственных заимствований, на финансовую стабильность.

Ключевые слова: государственный долг, стратегия, кредитование, банковская система, управление, финансовая стабильность.

Рис.: 4. **Табл.:** 3. **Библ.:** 23.

Софієнко Анастасія Петрівна – аспірантка кафедри фінансів, Київський національний університет імені Тараса Шевченка (вул. Владимирская, 60, Киев, 01033, Украина)

E-mail: nastasiafin1990@gmail.com

UDC 339.72.053.1
JEL: F34; H63; H68

Sofienko A. P. The External Government Borrowings in the Strategy of Financial Stabilization of Ukraine

The article is aimed at developing a mechanism for harmonizing the external government borrowings and the use of such borrowings with the strategy of financial stabilization of Ukraine. The concept of financial stability is disclosed and the status of Ukraine's financial system is described. The current status and dynamics of government borrowings are researched. The institutional-legal provision of the financial stability of Ukraine is analyzed, specially analyzed are: activities of the Financial Stability Board in the management of external public debt; the medium-term public debt management strategy and the reform strategy of public finance; other institutions and regulations governing the management of external public debt in the process of financial stabilization of Ukraine's economy. The dynamics of Ukraine's total public debt and the GDP of Ukraine from 2009 to 2019, the structure of public and the State-guaranteed debt are analyzed according to data by the Ministry of Finance of Ukraine. The public and the State-guaranteed debt of Ukraine in 2019 is researched. It is proved that the analysis of Ukraine's external debt structure provides an opportunity to analyze the financial threats that Ukraine faces in the context of global crisis. Prospect for further research in this direction is the construction of an econometric model that will demonstrate the extent of the influence of various components of the State's financial system, including the external government borrowings, on financial stability.

Keywords: public debt, strategy, crediting, banking system, management, financial stability.

Fig.: 4. **Tabl.:** 3. **Bibl.:** 23.

Sofienko Anastasiia P. – Postgraduate Student of the Department of Finance, Taras Shevchenko National University of Kyiv (60 Volodymyrska Str., Kyiv, 01033, Ukraine)

E-mail: nastasiafin1990@gmail.com

Розвиток та успішне функціонування держави пов'язане з реалізацією системних реформ у всіх сферах діяльності країни. Для запровадження структурних трансформацій в країні потрібне відповідне фінансування та стратегічні економічні розрахунки. Дані проблеми особливо актуальні для країн з перехідною економікою, в яких розпочаті реформи та відбувається процес перебудови економіки до сучасних внутрішніх та зовнішніх викликів, швидкої зміни кон'юнктури міжнародних ринків. Зазначена ситуація характерна і для України.

Економічні реформи в Україні вимагають специфічного підходу до знання їх особливостей, вивчення причин і наслідків соціально-економічних процесів, що мали місце в українському суспільстві протягом століть. Характерною особливістю українського регіону є його географічне положення, ресурсний потенціал, значення для міжнародних торговельних потоків та політичне середовище.

Враховуючи вищезазначене, світова економіка дедалі більше впливає на особливості економічного та соціально-політичного розвитку України. Основними напрямками впливу є збільшення експорту та імпорту по відношенню до ВВП і погіршення ситуації із зовнішнім боргом країни. Успішне і відносно швидке формування ринкової економічної системи та зменшення соціальної напруженості вимагають значних фінансових ресурсів. Тому співпраця з міжнародними валютними та фінансовими інститутами, а саме, з Міжнародним валютним фондом, Світовим банком та Європейським банком реконструкції та розвитку, є вкрай важливою. При цьому, проблема зовнішнього боргу є постійним явищем, що супроводжує економічний розвиток України з часу здобуття незалежності.

У 2019 р. Україна вступила у активну фазу фінансових і кредитних відносини щодо зовнішніх запозичень і відповідних виплат заборгованості багатьом суб'єктам – як національним, так і міжнародним фінансовим організаціям, приватним позичальникам і асоціаціям кредиторів. Відповідно наразі важливим завданням є розробка механізму узгодження зовнішнього державного позичання зі стратегією фінансової стабілізації України.

Тематика, що пов'язана з механізмом узгодження зовнішнього державного запозичання та зі стратегією фінансової стабілізації України, є досить актуальною наразі. Їй присвячена значна кількість наукових публікацій. Так, Богдан Т. описує боргову політику держави в умовах глобальної нестабільності [1; 2]. Питання узгодження зовнішнього державного запозичення зі стратегією фінансової стабілізації України дискутуються на багатьох аналітичних інформаційних платформах [3–5]. Дані для їх аналізу отримуються зі статистичних баз [6; 7]. Педченко Н. і Лугівська Л. досліджували критерії та показники вивчення ефективності боргової політики держави

[8]. Данкевич Є. із співавторами – можливості нарощення експорту аграрної продукції з метою підвищення економічної стійкості держави [9]. Онисько С. і Синявська Л. вивчали боргову безпеку держави як складову її фінансової стійкості [10]. Олійник О. В. і Сідельнікова І. досліджували боргову безпеку України: стан, проблеми, перспективи [11]. Муталімов В. – глобальну лібералізацію фінансових ринків та стабільність національної безпеки [12]. Лондар С. Л. зі співавторами аналізували вплив реструктуризації зовнішніх боргових зобов'язань перед приватними кредиторами на боргову стійкість України [13]. Розвиток державних фінансів в умовах глобалізації досліджували Луніна І., Булана О., Фролова Н. та ін. [14]. На офіційному сайті Міністерства фінансів України наведено дані щодо державних запозичень [15]. Абакуменко О. та Омеляненко М. розглядали методичні підходи до оцінки боргової стійкості країни: міжнародний та вітчизняний досвід [16]. У роботі Сергієнко О. В. розглядається побудова концепції визначення специфічних показників, які вказують на критичний стан державного боргу саме для економіки України [17]. Нормативно-правове регулювання державних запозичень передбачено в наказі Міністерства економічного розвитку і торгівлі України «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України» та в Постанові КМУ, де розписана середньострокова стратегія управління державним боргом на 2019–2022 роки [18; 19]. Геєць В. досліджував пріоритети національного економічного розвитку в контексті глобалізаційних викликів [20]. Козюк В. вивчав фінансовий розвиток, валютні резерви та політичні режими в сировинних економіках [21]. Кучер Г. досліджував ефективність системи управління державним боргом в Україні [22]. Лісовенко В. – можливості реструктуризації зовнішнього боргу України [23].

Водночас механізм узгодження зовнішнього державного позичання зі стратегією фінансової стабілізації України, враховуючи сучасні глобальні виклики, потребує подальшого дослідження.

Метою статті є розробка механізму узгодження зовнішнього державного запозичення та використання таких позик із стратегією фінансової стабілізації України.

Однією із важливих функцій держави є забезпечення фінансової стабільності. Стан фінансової стабільності в країні передбачає, що фінансова система, а саме, ключові фінансові ринки та фінансово-інституційні складові, стійкі до економічних потрясінь і здатні плавно виконувати свої основні функції. Серед основних функцій фінансової системи є посередництво при русі фінансових коштів, управління ризиками, організація платежів та збалансування боргових зобов'язань.

У відповідності до законодавства Національний банк України забезпечує фінансову стабільність, збалансування стану фінансової системи в цілому, а також проводить моніторинг та аналіз, оцінює ризики, які можуть бути постати під впливом сучасних глобальних викликів для економічної стабільності.

Національний банк України підтримує фінансову стабільність шляхом: розробки та внесення політичних інструментів для запобігання економічним кризам, участі в розробці законодавства, регулюючого банківську діяльність, контролі фінансової стійкості окремих банків, контролі за платіжними та розрахунковими системами. Одним із важливих завдань Національного банку України є моніторинг і збалансування державного боргу.

Структуру державного та гарантованого державою боргу за даними Міністерства фінансів України на 31.03.2019 р. наведено в табл. 1.

Питаннями узгодження зовнішнього державного позичання зі стратегією фінансової стабілізації

України займається Рада з фінансової стабільності. Дану інституцію створено для мінімізації ризиків від зовнішніх та внутрішніх запозичень, а також для оптимізації роботи банківської сфери. Рада з фінансової стабільності здійснює моніторинг фінансових ринків, розробляє рекомендації для потенційних стейкхолдерів з метою зменшення негативних наслідків від кризових ситуацій на внутрішньому та зовнішньому фінансових ринках. Одним із завдань Ради з фінансової стабільності також є аналіз зовнішнього боргу та розробка механізмів управління ним. Динаміку державного та гарантованого державою загального боргу України наведено на рис. 1.

Аналіз структури зовнішнього боргу дає можливість визначити методичні основи управління зовнішнім боргом України, що є дуже важливим компонентом антикризової політики. Здійснений аналіз показує, що з 2009 р. по 2019 р. державний і гарантований державою загальний борг України зріс з 317 до 2147 млрд грн, тобто на 1830 млрд грн. У 2019 р. спостерігається незначне його скорочення.

Таблиця 1

Структура державного та гарантованого державою боргу, за даними Міністерства фінансів України на 31.03.2019 р.

Показник	Зовнішній борг		Внутрішній борг		Усього	
	Млн грн	%	Млн грн	%	Млн грн	%
Державний борг	1094870,3	51,0	764293,5	35,6	1859163,8	86,6
Гарантований борг	277287,3	12,9	10192,6	0,5	287480,0	13,4
Сукупний	1372157,7	63,9	774486,1	36,1	2146643,8	100,0

Джерело: складено за [15].

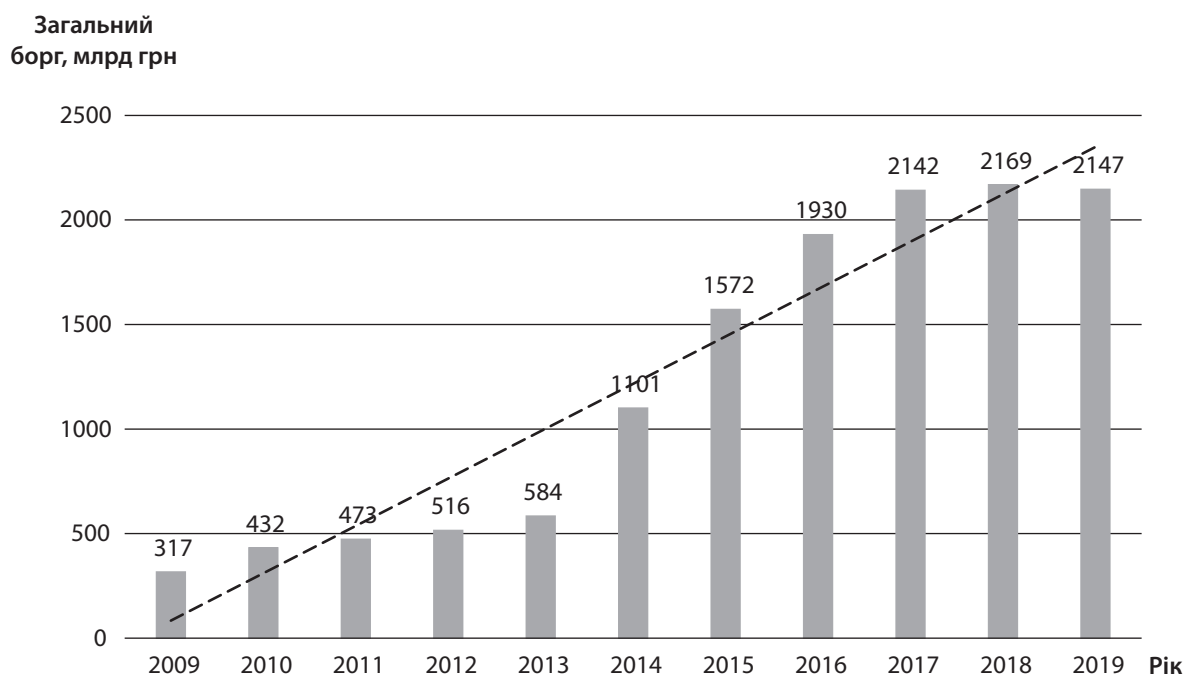

Рис. 1. Державний та гарантований державою загальний борг України, млрд грн

Джерело: розраховано за даними [15].

Державний і гарантований державою загальний борг України складається із зовнішнього та внутрішнього боргу. Зовнішній борг являє собою заборгованість, яка виникла при отриманні кредитів від міжнародних фінансових донорів. Провідними міжнародними кредиторами для України є Міжнародний валютний фонд, Світовий банк та Європейський банк реконструкції та розвитку.

Держава, у певних ситуаціях, за потреби, також може виконувати роль гаранта при отриманні міжнародних позик суб'єктами господарювання. Відсотки по таких кредитах виплачуються позичальником. Однак при фінансових проблемах держава має компенсувати кошти кредиторам. Відповідно зовнішній борг включає прямі зобов'язання держави та зобов'язання кредиторів, де гарантом виступає держава. Проведений аналіз показує, що з 2009 р. по 2019 р. державний і гарантований державою зовнішній борг України зріс з 212 до 1372 млрд грн, тобто на 1160 млрд грн (рис. 2).

Уряд країни може брати боргові зобов'язання всередині країни, при цьому виникає державний внутрішній борг. Найчастіше це стає в результаті випуску державних цінних паперів.

Державний і гарантований державою внутрішній борг України за останні 10 років наведено на рис. 3. Здійснений аналіз показує, що з 2009 р. по 2019 р. державний і гарантований державою внутрішній борг України зріс зі 105 до 774 млрд грн, тобто на 669 млрд грн.

Відповідно до наявних даних відмічається зростання внутрішнього та зовнішнього боргу. Значні кошти наразі залучаються з метою розрахунку за попередні позики.

Для узгодження зовнішнього державного позичання зі стратегією фінансової стабілізації України Уряд схвалив постанову «Про затвердження Середньострокової стратегії управління державним боргом на 2019–2022 роки» [19]. Основним завданням стратегії є пошук напрямів зниження боргових зобов'язань країни, підвищення ефективності управління державним і гарантованим державою загальним боргом України, диверсифікація кредиторів.

Середньострокова стратегія управління державним боргом на 2018–2020 роки передбачає зменшення боргу до 42,4% до ВВП у 2022 р. Досягнення даного показника дозволить підвищити економічну безпеку в країні та знизити можливі ризики для розвитку різних сфер економіки, сприятиме залученню внутрішніх та зовнішніх інвестицій.

Динаміка сукупного державного боргу і ВВП України з 2009 по 2019 рр., наведена в табл. 2, показує співвідношення державного боргу до ВВП.

Урядом також затверджено план заходів з реалізації Стратегії реформування системи управління державними фінансами на 2017–2020 роки. Згідно з даним нормативним документом міністерствам та іншим центральним органам виконавчої влади доводиться завдання забезпечити своєчасне виконання плану заходів, затвердженого цим розпорядженням; надавати щокварталу, до 15 числа наступного місяця, Міністерству фінансів інформацію про хід виконання зазначеного плану заходів для її узагальнення та подання в десятиденний строк Кабінетові Міністрів України.

Зовнішній борг, млрд грн

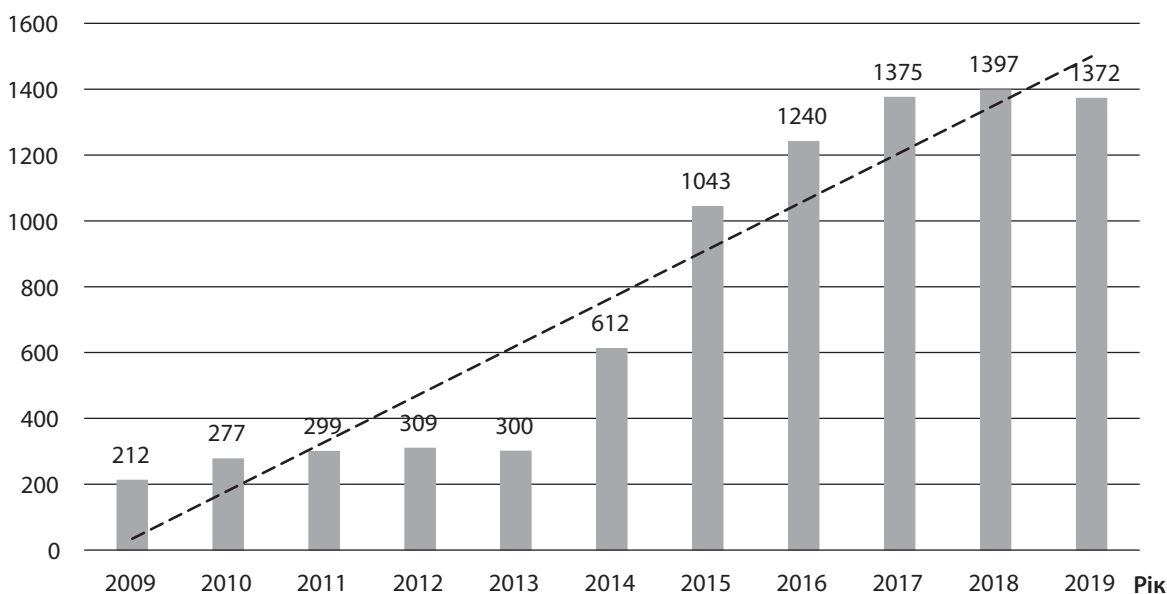
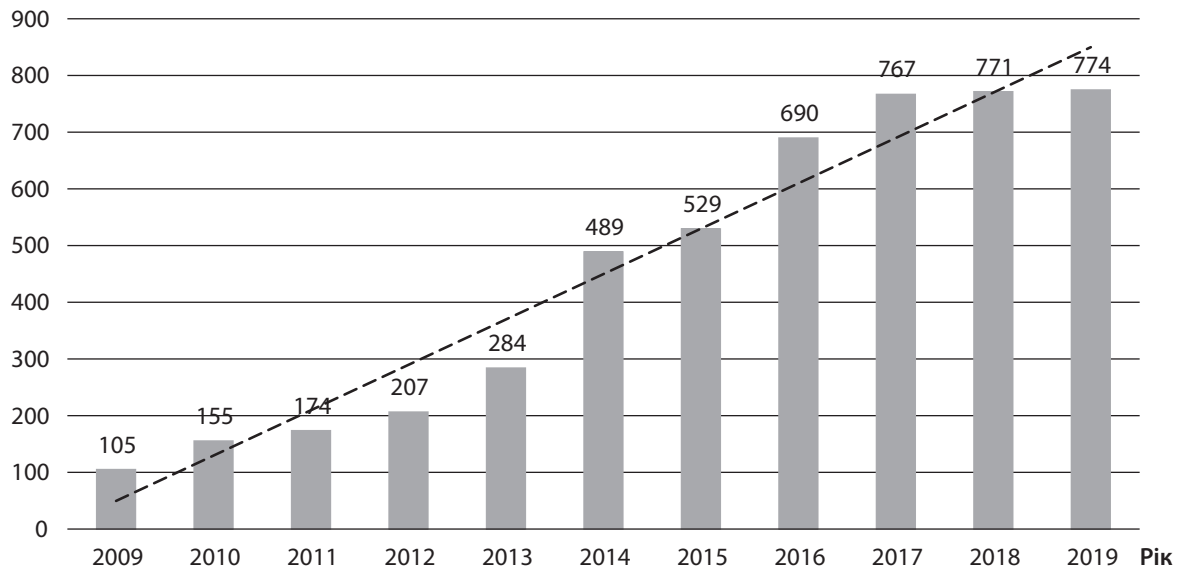

Рис. 2. Державний і гарантований державою зовнішній борг України, млрд грн

Джерело: розраховано за даними [15].

Внутрішній борг, млрд грн

Рис. 3. Державний і гарантований державою внутрішній борг України, млрд грн

Джерело: розраховано за даними [15].

Таблиця 2

Динаміка сукупного державного боргу і ВВП України з 2009 по 2018 рр., млн грн

	Державний борг (усього)			Валовий внутрішній продукт (ВВП)			Держборг / ВВП, %	
на 31.12.2009	316 885	–	–	за 2009	913 345	–	–	34,7
на 31.12.2010	432 235	+115351	+36,4%	за 2010	1 082 569	+169224	+18,5%	39,9
на 31.12.2011	473 122	+40886	+9,5%	за 2011	1 316 600	+234031	+21,6%	35,9
на 31.12.2012	515 511	+42389	+9,0%	за 2012	1 408 889	+92289	+7,0%	36,6
на 31.12.2013	584 114	+68604	+13,3%	за 2013	1 454 931	+46042	+3,3%	40,1
на 31.12.2014	1 100 564	+516450	+88,4%	за 2014	1 566 728	+111797	+7,7%	70,2
на 31.12.2015	1 572 180	+471616	+42,9%	за 2015	1 979 458	+412730	+26,3%	79,4
на 31.12.2016	1 929 759	+357579	+22,7%	за 2016	2 383 182	+403724	+20,4%	81,0
на 31.12.2017	2 141 674	+211916	+11,0%	за 2017	2 982 920	+599738	+25,2%	71,8
на 31.12.2018	2 168 627	+26953	+1,3%	за 2018	3 558 706	+575786	+19,3%	60,9

Джерело: складено за [15].

Слід відмітити, що аналіз державного та гарантованого державою боргу доречно проводити також у дол. США, адже характерним явищем за досліджуваний період є значна інфляція та знецінення гривні (табл. 3).

Здійснений аналіз показує, що з 2009 р. по 2019 р. державний і гарантований державою загальний борг України зріс з 39685,0 до 78779,5 млн дол. США, тобто на 39094,5 млн дол. США. Враховуючи наявні інфляційні процеси та знецінення гривні, динаміка показників державного боргу, розрахована у гривнях та доларах США, суттєво відрізняється.

Незадовільний стан політики міжнародних за позичень обумовлює необхідність розробки механізму узгодження зовнішнього державного позичання зі

стратегією фінансової стабілізації України. Результатом зазначеного повинно стати формування стійкого платіжного балансу в умовах сучасних глобальних викликів та зміни кон'юнктури на світових енергетичних та продовольчих ринках. Також необхідно передбачити можливість та фінансові ресурси для реалізації запланованих державних реформ і виконання середньострокових цілей соціально-економічного розвитку країни. Механізм управління зовнішнім державним боргом наведено на рис. 4.

План дій з метою узгодження зовнішнього державного позичання зі стратегією фінансової стабілізації України передбачає:

- ✦ розвиток внутрішнього ринку;

Державний і гарантований державою борг України з 2009 по 2019 рр., млн дол. США

Дата	Загальний борг	Зовнішній борг	Внутрішній борг
на 31.12.2009	39685,0	26518,7	13166,3
на 31.12.2010	54289,3	34759,6	19529,7
на 31.12.2011	59215,7	37474,5	21741,2
на 31.12.2012	64495,3	38658,8	25836,4
на 31.12.2013	73078,2	37536,0	35542,2
на 31.12.2014	69794,8	38792,2	31002,6
на 31.12.2015	65505,7	43445,4	22060,2
на 31.12.2016	70970,9	45604,6	25366,2
на 31.12.2017	76305,2	48989,4	27315,8
на 31.12.2018	78323,0	50462,5	27860,5
на 31.03.2019	78779,5	50356,7	28422,8

Джерело: складено за [15].

Рис. 4. Механізм управління зовнішнім державним боргом

Джерело: авторська розробка.

- ✦ випуск облігацій в іноземній валюті та в гривні на міжнародному ринку;
- ✦ розширення бази інвесторів та спрощення їх доступу до ринку;
- ✦ активні операції з управління державним боргом;
- ✦ поглиблення взаємодії з інвесторами;
- ✦ розширення співпраці з міжнародними кредиторами та урядами іноземних держав щодо пільгового фінансування;
- ✦ роботу уряду щодо покращення рейтингу України як позичальника.

ВИСНОВКИ

Світова фінансова криза показала: якщо є доступні зони вразливості, що спричинені зростанням заборгованості, уряд повинен створити ефективну систему керування боргом, беручи до уваги складний взаємозв'язок між борговою політикою та фінансовою стабільністю.

Враховуючи зростання боргових зобов'язань Україні, необхідно вжити декілька заходів для оптимізації політики боргу, а саме:

- ✦ покращення законодавчого забезпечення формування, структури та обслуговування державного боргу;

- ✦ реструктуризація державного боргу на користь внутрішнього запозичення;
- ✦ реформування податкової системи з метою стимулювання ділової активності як основного чинника зростання ВВП;
- ✦ побудова сучасної діагностичної боргової безпеки.

Узгодження зовнішнього державного позичання зі стратегією фінансової стабілізації України дає можливість аналізувати фінансові загрози, з якими Україна стикається в умовах глобальної кризи, і розробити єдину базу для всіх органів державної влади, які представляють зовнішній борг України. Коли будуть застосовані відповідні заходи, державне покриття боргу буде здійснено в основному не за рахунок зростання податкового навантаження, а завдяки економічному зростанню. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Богдан Т. П. Боргова політика держави в умовах глобальної нестабільності. *Економіка України*. 2013. № 2. С. 4–17.
2. Богдан Т. П. Координація фіскальної політики та механізми обмеження державного боргу й дефіциту в ЄС. *Фінанси України*. 2018. № 3. С. 24–42.
3. Великий експорт до Євросоюзу: що і куди продає Україна. URL: <https://ukr.segodnya.ua/economics/enews/eksport-v-es-cto-i-kudaprodает-ukraina-1157848.html>
4. Європа: статистичний портал. URL: <https://de.statista.com/statistik/daten/studie/37013/umfrage/ranking-der-top-20-exportlaender-weltweit/>
5. Міжнародна торгова організація. URL: <https://www.trade.gov/topmarkets/environmental-tech.asp>
6. Державний комітет статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>
7. Статистичний щорічник України за 2017 рік. Київ : Державна служба статистики України, 2018. 541 с.
8. Педченко Н. С., Лугівська Л. А. Критерії та показники вивчення ефективності боргової політики держави. *Бізнес Інформ*. 2013. № 12. С. 39–44.
9. Dankevych V., Dankevych Y., Pyvovar P. Clustering of the international agricultural trade between Ukraine and the EU. *Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development*. 2018. Vol. 40. No. 3. P. 307–319.
10. Онисько С., Синявська Л. Боргова безпека держави як складова її фінансової стійкості. *Вісник Львівського національного аграрного університету. Серія «Економіка АПК»*. 2014. № 21 (1). С. 3–8.
11. Олійник О. В., Сідельнікова І. В. Боргова безпеки України: стан, проблеми, перспективи. *Вісник Національної юридичної академії України імені Ярослава Мудрого*. 2011. № 5. С. 41–48.
12. Муталимов В. Глобальная либерализация финансовых рынков и стабильность национальной экономики // Антикризове управління економікою України: нові виклики : матеріали III Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції. (15–17 грудня 2015 р.). Київ : КНЕУ, 2015. С. 77–81. URL: http://skorobogatova.edu.kpi.ua/wp-content/uploads/2017/09/Conf_KNEU_15-17_12_2015.pdf
13. Лондар С. Л., Кузнецов К. В., Верещака І. М. Вплив реструктуризації зовнішніх боргових зобов'язань перед приватними кредиторами на боргову стійкість України. *Фінанси України*. 2016. № 1. С. 39–56.
14. Розвиток державних фінансів в умовах глобалізації : колективна монографія / Луїна І. О., Булана О. О., Фролова Н. Б. та ін. Київ, 2014. 296 с.
15. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL: <http://www.minfin.gov.ua/>
16. Абакуменко О. В., Омеляненко М. О. Методичні підходи до оцінки боргової стійкості країни: міжнародний та вітчизняний досвід. *Науковий вісник Полісся*. 2015. Вип. 4. С. 97–104.
17. Сергієнко О. В. Побудова концепції визначення специфічних показників, які вказують на критичний стан державного боргу саме для економіки України. *Молодий вчений*. 2014. № 9. С. 59–65. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2014/9/15.pdf>
18. Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України» від 29.10.2013 р. № 1277. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1277731-13>
19. Середньострокова стратегія управління державним боргом на 2019–2022 роки : затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 5 червня 2019 р. № 473. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/473-2019-p>
20. Пріоритети національного економічного розвитку в контексті глобалізаційних викликів : монографія. У 2-х ч. / за ред. В. М. Гейця, А. А. Мазаракі. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2008. Ч. 1. 389 с.
21. Козюк В. В. Фінансовий розвиток, валютні резерви та політичні режими в сировинних економіках. *Економічна теорія*. 2016. № 3. С. 82–102.
22. Кучер Г. В. Ефективність системи управління державним боргом в Україні. *Фінанси України*. 2012. № 6. С. 44–57.
23. Лісовенко В. Реструктуризація зовнішнього боргу України. *Вісник Національного банку України*. 2000. № 5. С. 3–4.

Науковий керівник – Лютий І. О., доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри фінансів Київського національного університету імені Тараса Шевченка

REFERENCES

- Abakumenko, O. V., and Omelianenko, M. O. "Metodychni pidkhydy do otsinky borhovoї stiičnosti krajny: mizhnarodnyi ta vitchyzniani dosvid" [Methodological approaches to the assessment of debt sustainability in the country: international and domestic experience]. *Naukovyi visnyk Polissia*, no. 4 (2015): 97-104.
- Bohdan, T. P. "Borhova polityka derzhavy v umovakh hlobalnoi nestabilnosti" [Debt policy of the state in the conditions of global instability]. *Ekonomika Ukrainy*, no. 2 (2013): 4-17.
- Bohdan, T. P. "Koordynatsiia fiskalnoi polityky ta mekhanizmu obmezhenia derzhavnogo borhu i defitsytu v Yes" [Coordination of fiscal policy and mechanisms for limiting public debt and deficits in the EU]. *Finansy Ukrainy*, no. 3 (2018): 24-42.
- Dankevych, V., Dankevych, Y., and Pyvovar, P. "Clustering of the international agricultural trade between Ukraine and the EU". *Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development*, vol. 40, no. 3 (2018): 307-319.

Derzhavnyi komitet statystyky Ukrainy. <http://www.ukrstat.gov.ua>

Koziuk, V. V. "Finansovyi rozvytok, valiutni rezervy ta politychni rezhymy v syrovyntnykh ekonomikakh" [Financial development, foreign exchange reserves and political regimes in commodity economies]. *Ekonomichna teoriia*, no. 3 (2016): 82-102.

Kucher, H. V. "Efektyvnist systemy upravlinnia derzhavnym borhom v Ukraini" [Effectiveness of the system of public debt management in Ukraine]. *Finansy Ukrainy*, no. 6 (2012): 44-57.

[Legal Act of Ukraine] (2013). <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1277731-13>

[Legal Act of Ukraine] (2019). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/473-2019-n>

Lisovenko, V. "Restrukturyzatsiia zovnishnyoho borhu Ukrainy" [Restructuring of Ukraine's External Debt]. *Visnyk Natsionalnoho banku Ukrainy*, no. 5 (2000): 3-4.

Londar, S. L., Kuznietsov, K. V., and Vereshchaka, I. M. "Vplyv restrukturyzatsii zovnishnykh borhovykh zoboviazan pered pryvatnyimi kredytorami na borhovu stiiikist Ukrainy" [Influence of restructuring of external debt obligations to private creditors on Ukraine's debt sustainability]. *Finansy Ukrainy*, no. 1 (2016): 39-56.

Lunina, I. O. et al. *Rozvytok derzhavnykh finansiv v umovakh hlobalizatsii* [Development of public finances in the conditions of globalization]. Kyiv, 2014.

"Mizhnarodna torhova orhanizatsiia" [International Trade Organization]. <https://www.trade.gov/topmarkets/environmental-tech.asp>

Mutalimov, V. "Globalnaya liberalizatsiia finansovykh rynkov i stabilnost natsionalnoy ekonomiki" [Global liberalization of financial markets and the stability of the national economy]. *Antykryzove upravlinnia ekonomikoiu Ukrainy: novi vyklyky*. 2015. http://skorobogatova.edu.kpi.ua/wp-content/uploads/2017/09/Conf_KNEU_15-17_12_2015.pdf

Ofitsiinyi sait Ministerstva finansiv Ukrainy. <http://www.minfin.gov.ua/>

Oliinyk, O. V., and Sidelnikova, I. V. "Borhova bezpeky Ukrainy: stan, problemy, perspektyvy" [Debt security of Ukraine: state, problems, prospects]. *Visnyk Natsionalnoi yurydychnoi akademii Ukrainy imeni Yaroslava Mudroho*, no. 5 (2011): 41-48.

Onysko, S., and Syniavska, L. "Borhova bezpeka derzhavy yak skladova yii finansovoi stiiikosti" [Debt security of the state as a component of its financial sustainability]. *Visnyk Lvivskoho natsionalnoho ahramoho universytetu. Seriiia «Ekonomika APK»*, no. 21 (1) (2014): 3-8.

Pedchenko, N. S., and Luhivska, L. A. "Kryterii ta pokaznyky vyvchennia efektyvnosti borhovoii polityky derzhavy" [Criteria and indicators of the study of the effectiveness of the state's debt policy]. *Biznes Inform*, no. 12 (2013): 39-44.

Priorytety natsionalnoho ekonomichnoho rozvytku v konteksti hlobalizatsiinykh vyklykiv [Priorities of national economic development in the context of globalization challenges], part 1. Kyiv: Kyiv. nats. torh.-ekon. un-t, 2008.

Serhiienko, O. V. "Pobudova kontseptsii vyznachennia spetsyfychnykh pokaznykiv, yaki vказuut na krytychnyi stan derzhavnogo borhu same dlia ekonomiky Ukrainy" [Construction of a concept for identifying specific indicators that indicate the critical state of public debt is for the Ukrainian economy]. *Molodyi vchenyi*. 2014. <http://molodyvchenyi.in.ua/files/journal/2014/9/15.pdf>

Statystychnyi shchorichnyk Ukrainy za 2017 rik [Statistical Yearbook of Ukraine for 2017]. Kyiv: Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy, 2018.

"Velykyi eksport do Yevrosoiuzu: shcho i kudy prodaie Ukraina" [Large exports to the EU: what and where Ukraine sells]. <https://ukr.segodnya.ua/economics/enews/eksport-ves-chto-i-kudaprodaet-ukraina-1157848.html>

Yevropa: statystychnyi portal. <https://de.statista.com/statistik/daten/studie/37013/umfrage/ranking-der-top-20-exportlaender-weltweit/>